

حرم منطقه آزاد و قلب جهان اسلام و آینده آن

تحلیلی از آیه ۲۵ سوره حج شامل مباحث زیر:

- ۱ - خصائص حرم
- ۲ - احکام ویژه حرم
- ۳ - حرم متعلق به همه مسلمین است
- ۴ - منطقه امن و بین الملل اسلام
- ۵ - حرم سرزمین آزاد اسلامی
- ۶ - فرمان امیرالمؤمنین علی علیه السلام
- ۷ - آینده حرم

حرم در لغت بمعنی: سرزمین مقدس و مورد احترام است و در فرهنگ فقه اسلامی: به منطقه خاصی که شامل شهر مکه و بخشی از اطراف آن میگردد اطلاق می شود. میزان قداست و احترام این سرزمین را در اسلام از احکام ویژه ای که بر آن مقرر شده و نیز از خصائصی که دارا می باشد میتوان بدست آورد.

خصائص حرم

این سرزمین از ابتدای با یک سلسله خصائص و ممیزاتی معرفی شده که قداست و احترام خاصی را برانگیخته است. بسیاری از این خصائص قبل از اسلام در

ادیان گذشته الهی نیز مورد اهتمام قرار گرفته است. در این مقال کوتاه میتوان بچند مورد از این خصائص اشاره نمود:

۱ - حرم نخستین مرکز توحید و اولین سرزمینی است که متادبان الهی توحید، تفکر توحیدی ناب را در آن سرزمین بنیاد نهاده و ندای آنرا برای انسانها سر داده اند^۱ و به این لحاظ جهان اسلام باید حرم را پایگاه اصلی تفکر توحیدی خالص بدانند و در همه ادوار تاریخ بویژه در تحولاتی که در جهت استقرار حاکمیت توحید انجام می پذیرد، این جایگاه رفیع و مقدس را برای حرم از یاد نبرند و بدان معشوان قلب الهام بخش توحید ناب جهان اسلام بنگرند و چنین نقش سازنده ای را به آن بازگردانند.

۲ - این سرزمین، حرم ابراهیم^۲ بنیان گذار مکتب رهانی بخش توحید است و اختصاص این سرزمین به حضرت ابراهیم آنطور که از برخی از روایات^۳ بدست می آید، قداست و احترام خاصی را در مورد آن برمی انگیزد که در حقیقت هر نوع تقدیس و احترام این حرم خود نوعی تعظیم شخصیت این پیامبر بزرگ الهی توحید و احترام از مکتب رهانی بخش او محسوب میگردد.

۳ - حرم بلحاظ شهر مکه نیز که از قداست خاصی برخوردار است و در نصوص اسلامی

اعم از قرآن و سنت بر بزرگداشت این شهر تاکید شده است^۴ دارای عظمت و قداست ویژه ای است که شهر مکه را در خود جای داده است.

۴ - مسجد الحرام با تمامی عظمت و احترامی که در اسلام دارد، در این سرزمین (حرم) قرار گرفته است در این مورد کافی است به اهمیت و نقشی که مسجد الحرام در قرآن و شریعت اسلام دارد^۵ توجه کافی مبذول گردد و از این نقطه نظر نیز موقعیت حرم بررسی و مورد مطالعه قرار گیرد. تمامی دلها رو بسمت مسجد الحرام است: «فول وجهك شطر المسجد الحرام»^۶ و مسجد الحرام مبدأ معراج پیامبر است^۷.

مسجد الحرامی که: «جعلناه للناس سواء العاكف فيه والباد»^۸

و پاکسازی و سالم سازی محیط آن برای عبادت مورد تاکید قرار گرفته و در میان مساجد از ویژگی و امتیاز خاصی برخوردار گردیده است.

۵ - حرم شامل کعبه و بیت الله الحرام است و از این نقطه نیز امتیاز و اهمیت و احترام فوق العاده ای را کسب نموده است. کعبه ای که «جعل الله البيت الحرام قیاماً للناس» است و در حدیث آمده است: «ما خلق الله بقعة أحب الیه من الکعبة»^۹

۶ - فلسفه احرام در حج و عمره مراعات

برای حل مسائل مشکله مسلمین تبادل نظر و تفاهم کنید.

امام خمینی (همین ۱۳۴۹)

شماره ۱۹

احترام خاص حرم است^۹
۷- کسی که در حرم دفن شود در حریم رحمت الهی قرار خواهد گرفت (من دفن فی الحرم امن من الفزع الاکبر من برالناس و فاجرهم)^{۱۰}

احکام ویژه حرم

با توجه به اهمیت و احترام خاصی که حرم از نقطه نظرهای مختلف حائز است، در فقه اسلامی حرم دارای احکام ویژه‌ای است که برخی از آنها را با اشاره در اینجا می‌آوریم:

۱- این منطقه بعنوان سرزمین امنیت معرفی شده: «اولم نمکن لهم حرمأ اماً»^{۱۱} و کشتن حیوانات (غیر اهلی) در این منطقه ممنوع است و در فقه برای مرتکبین آن مجازاتهای خاصی مقرر شده است.

(من دخله من الوحش والطیر کان اماً من ان یهاج او یؤدی حتی ینخرج من الحرم)

۲- بدلیل منطقه امن بودن حرم، (اولم یرو انا جعلناه حرمأ اماً)^{۱۲} هر فرد مسلمان تا هنگامیکه در این منطقه زندگی میکند از مصونیت خاصی برخوردار است. (من دخل الحرم من الناس مستجیراً به فهو آمن من سخط الله عزوجل).

۳- در این منطقه جنگ و خونریزی ممنوع است.

۴- ورود بحرم باید با تشریفات خاصی انجام گیرد که از آن به احرام تعبیر می‌شود و دارای احکام خاصی می‌باشد.

۵- افراد غیر مسلمان حق سکونت در منطقه حرم را ندارند و بسیاری از فقها ورود غیر مسلمان را به این منطقه چه بعنوان اقامت و چه برای عبور ممنوع دانسته‌اند.^{۱۳}

این حکم شامل سفرا و نمایندگان گنجهای خارجی و افراد غیر مسلمانی که حامل پیام می‌باشند و نیز هیئتهایی که برای عقد قرارداد قصد ورود به منطقه حرم را دارند نیز میگردد، و از اینرو در چنین مواردی میتوانند برای انجام مقاصد خود از افراد مسلمان استفاده نمایند و با در خارج حرم با پیشوای مسلمین و نمایندگان رسمی وی ملاقات کنند.^{۱۴}

بر اساس این قانون اقلیتهای مذهبی مشبه (اهل ذمه) نیز از اقامت در این منطقه محروم می‌باشند و برای عبور نیز باید اجازه رسمی کسب نمایند و دولت اسلامی میتواند طی قراردادی در ازای این اجازه مقررات مالی وضع نماید.^{۱۵}

۶- کندن درختان و ریشه گیاهان حرم ممنوع است و همچنین بریدن شاخه‌ها و در این مورد فقها مجازاتهای مالی خاصی را مقرر نموده‌اند.^{۱۶} و حکم مصونیت درختان و گیاهان حرم را درباره محرم و افراد عادی نیز نافذ شمرده‌اند.^{۱۷}

۷- تردد مسلحانه در منطقه حرم ممنوع

می‌باشد. «لا تخرجوا بالسوف الی الحرم»^{۱۸}
۸- از سکونت کسانی که عامل فساد و الحاد هستند در منطقه حرم جلوگیری می‌شود و با آنها بخشونت رفتار می‌شود: «من یرد فیه بالحاد بظلم نذقه من عذاب الیم»^{۱۹}.

منظور از کسانی که در حرم قصد الحاد بظلم دارند آنهایی هستند که قصد ارتکاب اعمالی چون سرقت، شمشگری، تجاوز بحقوق مردم و هر نوع ظلم داشته باشند که از اقامت آنها در حرم جلوگیری می‌شود «بغنی ان یکن الحرم»^{۲۰}.

۹- اشیائی که در حرم پیدا می‌شود حکم خاصی دارد^{۲۱} و اصولاً از دست زدن به اشیاء گمشده حرم منع شده است «لا تمس ابدأ حتی یجیء صاحبها»^{۲۲}.

۱۰- کسی که در خارج حرم مرتکب جنایتی شود و سپس به حرم پناهنده گردد تا در حرم است از اجرای حد معاف می‌باشد لکن برای چنین کسی محدودیتهایی ایجاد می‌گردد تا ناگزیر از حرم خارج گردد و حد بروی جاری شود. اما کسانی که در حرم مرتکب جنایتی شوند، بدلیل اینکه خود احترام حرم را نادیده گرفته‌اند از مصونیت حرم محروم شوند و بر آنها حد جاری می‌گردد.^{۲۳}

۱۱- نماز در حریم برای مسافر اختیاری است که تمام بخواند یا قصر و این حکم گرچه اختصاص به مسجد الحرام دارد ولی جمعی از فقها این حکم را در مورد شهر مکه

رمز تمام گرفتاری های کشورهای اسلامی اختلاف کلمه وعدم هماهنگی است.

امام خمینی (پام ۷/۷/۵۸)

منطقه حرم اینست که در نگهداشتن حرمت و قداست این سرزمین و انجام مناسک حج و عمره فرقی بین ساکنان آن و کسانی که از خارج به این سرزمین وارد می شوند وجود ندارد و اهل این منطقه هیچگونه خصوصییتی را دارا نیستند.

احترام حرم و عبادت و مناسک آن حق عمومی مسلمین است و هر نوع ایجاد مزاحمت و ممانعت در این راه تجاوز بحقوق همگانی مسلمین جهان محسوب می گردد و نوعی الحاد و ظلم است که مرتکبین آن باید با اشد مجازات تشبیه شوند. (نذقه من عذاب الیم).

دنیاله آیه «ومن یرد فیه بالحاد بظلم» در حقیقت بیان جزای صدر آیه است به این معنی که اگر کسی این حق همگانی مردم را مورد تجاوز قرار دهد نوعی الحاد از روی ستمگری است و عذاب الیم جزای او است.^{۲۱}

مفهوم این سخن آنست که قدسیت و تعظیم و معنویت حرم چیزی نیست که در انحصار فرد یا گروه خاصی قرار گیرد بلکه این حق که حقیقت عبادت حج و عمره است متعلق بجهان اسلام بوده و همه مسلمین بطور یکسان از این حق برخوردار می باشند.

عنوان خادم الحرمین که امروز بطور اختصاصی برای گروهی حاکم بر حجاز موجب امتیاز خاصی گردیده است و تحت این عنوان دخالتهای گوناگونی در

ابواباً»^{۲۵} - رسول خدا (ص) مردم مکه را از اجاره دادن خانه هایشان به کسانی که برای زیارت بیت اله الحرام می آمدند نهی نمود و آنها را از گذاردن در برخانه های خود منع فرمود.

در رساله علی بن جعفر بن نقل از برادر بزرگوارش امام موسی بن جعفر «ع» آمده است: «لیس ینبغی لاحد من اهل مکه ان ینع الحاج شیئاً من الدور ینزلونها»^{۲۶} - شایسته نیست کسی از اهل مکه حجاج را از سکونت گزیدن در خانه های مکه مانع شوند.

حرم متعلق به همه مسلمین است.

بسیاری از مفسرین در تفسیر آیه: «ان الذین کفروا ویصدون عن سبیل الله والمسجد الحرام الذی جعلناه للناس سواء العاکف فیه والباد ومن یرد فیه بالحاد بظلم نذقه من عذاب الیم»^{۲۷} حکم همگانی بودن را که در آیه به مسجد الحرام نسبت داده شده بر همه منطقه حرم شامل دانسته اند^{۲۸} زیرا مشرکین نه تنها از مسجد الحرام بلکه پیامبر (ص) و مسلمین را از ورود به حرم منع می نمودند و نیز با وجود اینکه پیامبر (ص) از مکه و از خانه خود بمعراج رفت در سوره اسراء آمده است: «سبحان الذی اسرى بعبده لیلأ من المسجد الحرام» و اطلاق مسجد الحرام به همه منطقه حرم بلحاظ جزء اشرف آن می باشد.

مفهوم همگانی بودن مسجد الحرام یا

نیز قائل شده اند حتی اگر مسافر در حال عبور از شهر مکه باشد می تواند نماز خود را تمام بخواند.

۱۲- به استناد آیه ۲۵ سوره حج: (جعلناه للناس سواء العاکف فیه والباد) بسیاری از فقهای اهل تسنن از آن جمله عبدالله بن عمر، خرید و فروش خانه های مکه را حرام شمرده و اجاره دادن و مال الاجاره آنرا نامشروع دانسته اند. دارقطنی در این زمینه حدیثی از عبدالله بن عمر نقل کرده است که: «من اکل کراء بیوت مکه اکل ناراً» یعنی کسی که مال الاجاره خانه های مکه را بخورد چنان است که آتش خورده است. احمد بن حنبل گفته است: خانه های مکه را می توان تملک کرد و به ارث برد ولی نمی توان آنها را اجاره داد. در این زمینه حدیثی از پیامبر (ص) نقل شده که فرمود: «من احتاج سکن ومن استغنی اسکن» یعنی کسی که به خانه مکه احتیاج دارد در آن سکونت می گیرند و کسی که نسبت به آن بی نیاز است دیگری در آن خانه اسکان داده می شود. «الجامع لاحکام القرآن ج ۱۱ صفحه ۳۲»

در احادیث شیعه نیز آمده است که: «عن علی علیه السلام: انه کره اجارة بیوت مکه وقرأ: سواء العاکف فیه والباد»^{۲۹} - علی علیه السلام اجاره دادن خانه های مکه را بد می شمرد و به این آیه استناد می نمود.

و در حدیث دیگر امیرالمؤمنین علی علیه السلام فرمود: «ان رسول الله (ص) نهی اهل مکه عن اجارة بیوتهم وان تعلقوا علیها

در مراسم حج است که باید حجاج ایرانی ملتهای مظلوم را از رمز پیروزی انقلاب اسلامی در ایران آگاه سازند.

آیه الله العظمی منتظری

اعمال عبادی حج و عمره انجام می دهند و با ایجاد محدودیتها و احیاناً تضيیقات که مصداق بارز «والذین یصدون عن سبیل الله والمسجد الحرام» می باشد، در حقیقت تجاوزی بر حقوق عمومی مسلمین جهان والحادی است که بظلم انجام می گیرد و بر صدها هزار زائر بیت الله الحرام همه ساله تحمیل می گردد.

مفاد آیه چنین است که پاسدار حرم و حامی قدسیت آن و خادم این معبد و بیادارنده احترام این سرزمین همه کسانی هستند که حق عبادت در آن را دارند. بنابراین اصل قرآنی، حرم باید تحت نظارت و مراقبت معنوی نمایندگان واقعی ملل مسلمان جهان اداره شود و شئون روحانی و عبادی حرم بر عهده هیئت نمایندگی جهان اسلام باشد.

منطقه بین الملل اسلامی

تردیدی نیست که مفهوم: «الذی جعله للناس» بیرون آوردن حرم از انحصاریت گروه یا یک مذهب خاص است کما اینکه «مفهوم سواء العاکف فیہ والباد» برابری انسانهای موحد و عبادتگزار خدا در این سرزمین بلحاظ انجام مناسک عبادی است و این نوع آزادی خواه ناخواه شامل کلیه اعتقادات و دیدگاههایی می شود که در چارچوب اصول اسلامی و قرآنی در میان

مسلمین وجود دارد.

بنابراین اصل، هرگاه عبادت مسلمین در حرم و مسجد الحرام در چارچوب اصول یک مذهب و یک دیدگاه منحصرگردد و دیدگاهها و عقائد دیگر مسلمین کنترل و محدود شود و آزادی عمل در عبادت از غیر پیروان مذهب انحصاری گروه حاکم سلب گردد، در حقیقت مصداق دیگری از آیه «ومن یرد بالحاد بظلم نذقه من عذاب الیم» خواهد بود.

امروز عاکفین در این سرزمین عبادت و توحید اعتقاد و دیدگاه خاصی دارند و اصول و فروع اسلام را در چارچوب معینی تفسیر میکنند ولی آنها که از خارج این سرزمین برای عبادت می آیند (الباد) برداشتی دیگر از اسلام دارند؛ در چنین شرائطی حکم صریح قرآن چیست؟

قرآن برخلاف مذهب هیئت حاکم

بر عربستان سعودی (وهابیت) که واردین را مجبور به رعایت مذهب عاکفین میکند و آزادی عبادت را از آنان در زمینه اعتقادات خود سلب مینماید بطور صریح می گوید: «سواء العاکف فیہ والباد».

آیات نتیجه این عمل سعودیها برطبق صریح آیه نوعی الحاد بظلم و سدا راه خدا و ممانعت از مسجد الحرام و حرم نیست و آیا «نذقه من عذاب الیم» در انتظار چنین تجاوزی بحقوق عمومی مسلمین نمی باشد؟!

- ۱- وسائل الشیعه ج ۹ صفحه ۳۳۴
- ۲- حدیث عبدالله بن زید: ان ابراهیم حرم مکه ودعی لها وانی حرمت المدینه وروایه ابن زبانه: حرم ابراهیم مکه وحریمی المدینه.
- ۳- بحار الانوار ج ۹۹ صفحه ۷۵
- ۴- به روایات مربوط به اهمیت و نقش مسجد الحرام در وسائل الشیعه ج ۳ و ج ۵ مراجعه شود و نیز ج ۹ صفحه ۳ (حرم المسجد لعله الکعبه و حرم الحرم لعله المسجد).
- ۵- سوره بقره آیه ۱۲۶
- ۶- سوره اسراء آیه ۱
- ۷- سوره حج آیه ۲۵
- ۸- سوره مائده آیه ۹۷
- ۹- وسائل الشیعه ج ۹ صفحه ۳
- ۱۰- وسائل الشیعه جلد ۹ صفحه ۳۸۱
- ۱۱ و ۱۲- وسائل الشیعه ج ۹ صفحه ۱۷۶ و ۲۰۲
- ۱۳- مسالک مرحوم شهید ثانی: واما الحرم فلا یجوز لهم دخوله مطلقاً.
- ۱۴- العیون ج ۲ صفحه ۴۸
- ۱۵- حقوق القیبه صفحه ۱۷۵
- ۱۶ و ۱۷- تحریر الوسیله ج ۱ صفحه ۴۱۱- وسائل الشیعه ج ۹ صفحه ۱۷۲
- ۱۸- وسائل الشیعه ج ۹ صفحه ۳۵۹ حدیث ۳
- ۱۹- سوره حج آیه ۲۵
- ۲۰- وسائل الشیعه ج ۹ صفحه ۳۴۱
- ۲۱- تحریر الوسیله ج ۲ صفحه ۲۲۵
- ۲۲- وسائل الشیعه ج ۹ صفحه ۳۶۱
- ۲۳- وسائل الشیعه ج ۱۸ صفحه ۳۴۶
- ۲۴- تفسیر البرهان ج ۳ صفحه ۸۴ حدیث ۷
- ۲۵- تفسیر البرهان ج ۳ صفحه ۸۴ حدیث ۸
- ۲۶- تفسیر البرهان ج ۳ صفحه ۸۴ حدیث ۹
- ۲۷- سوره حج آیه ۲۵
- ۲۸- تفسیر الجامع لاحکام القرآن ج ۱۲ صفحه ۳۲- تفسیر تبیان ج ۷ صفحه ۳۰۵- زیاده البیان صفحه ۲۲۱- فقه القرآن ج ۱ صفحه ۳۱۸
- ۲۹- تفسیر المیزان ج ۱۴ صفحه ۴۰۲

تذکرات و توصیه های ضروری

به زائران بیت الله الحرام

«ان اول بیت وضع للناس للذي ببكة مبارکاً وهدى للعالمین
فيه آیات بینات مقام ابراهیم ومن دخله کان آمناً...»

خواهران و برادران زائر

اکنون که بسیاری خداوند توفیق یافته اید که در این سفر روحانی و معنوی و در این کنگره عظیم اسلامی به کعبه معظمه مشرف شوید و خانه خدا را (یعنی اولین خانه ای که برای عبادت بشر ساخته شد، و در آن برکت خدا و هدایت مردم و آیات خدائی آشکار و محل عبادت حضرت ابراهیم خلیل الرحمن است) زیارت کنید بایستی خود را از هر جهت آماده نموده و در این سفر الهی که توجه داشته باشید که انجام وظیفه و عملی بسیار بزرگ را آغاز می نمائید زیرا در این سفر از آنچه غیر خداست خارج شده و از بندگی مال و متاع و فرزند و زن و جاه و منصب و مقام بسوی بندگی خالص خدای بگانه رومی آورید. بنابراین شما که از هر چه غیر خداست بریده و بسوی لاابتهای و کمال میروید باید که رفتار و کردار و گفتار شما نمایانگر عظمت این سفر معنوی باشد و انشاء الله که با افزودن مکارم و سجایای اخلاقی نمونه یک انسان کامل و یک مسلمان آگاه از زیارت خانه خدا سر بلند و سرفراز بازگردید.

***

خدمتگزاران امور حج و زیارت جمهوری اسلامی ایران پوسته در تلاشند که با انجام مطالعات و برنامه ریزیهای لازم اقدامات اساسی و بنیادی را در رابطه با برگزاری هر چه باشکوهتر این مراسم عبادی سیاسی بعمل آورند و همواره در جهت تأمین امکانات و رفع موانع و محدودیتها و در جهت ارائه خدمات رفاهی به زائران خانه خدا تلاش نمایند تا زائران محترم بیت الله الحرام بتوانند با داشتن امکانات کافی و تسهیلات ضروری از فرصتی که دارند حد اکثر استفاده را در راه عبادت و خودسازی نمایند و اوقات گرانبهای خود را در ایامی محدود صرف امور بیهوده ای که بعداً موجبات پشیمانی آنان را فراهم خواهد آورد ننمایند و در نیل به این هدف مقدس است که مسئولین و دست اندرکاران امر حج همزمان با پایان گرفتن مراسم حج گذشته برای برگزاری حج آینده اقدامات لازمه را انجام و کار برنامه ریزی را انجام میدهند که چون کلیه فعالیتها و اقدامات اجرایی سازمان در جهت خدمت و خدمتگزاری به زائران بیت الله الحرام، هدف اصلی تأمین امکانات رفاهی آنانست تا بتوانند با خیالی آسوده اعمال و مناسک خود را بجای آورند، لذا امور حج و زیارت تصمیم گرفت با تهیه و انتشار مقاله ای که حاوی اطلاعات ضروری از نحوه اداره امور حج و فعالیت سازمان و همچنین یادآوری و ذکر نکات لازم برای آگاهی زائران باشد،

آنان را با مسائل مختلفه حج آشنا نماید تا با اطلاعاتی که در این زمینه کسب مینمایند، از بدوئیت نام و عزیمت به عربستان تا مراجعت به ایران در جریان امور خود قرار گیرند و علاوه بر آن با دانستیهای که فرا می گیرند بعنوان بازوان قدرتمند سازمان جریان امور را از بدو امر تا نهایت کار نظارت و پیگیری نمایند. با توجه به مراتب مذکور زائران گرامی ابتدا با برنامه های حج سالی که در پیش است با بیانی ساده آشنا می شوند و سپس به مواردی که ذکر آن ضروری بنظر می رسد مختصراً اشاره خواهد شد:

اقدامات سازمان جهت برگزاری مراسم حج

۱- ثبت نام

زائران محترم بیت الله الحرام بیاد دارند که در سال ۹۳ از متقاضیان زیارت خانه خدا ثبت نام عمومی بعمل آمد و با توجه باینکه تعداد ثبت نام شدگان از مرز یک میلیون گذشت و سازمان هم طبیعتاً نمی توانست موجبات عزیمت آنانرا در یک یا دو سال آینده فراهم کند از طریق کامپیوتر قرعه کشی و اولویت نشرف آنانرا تعیین نمود و بموقع نحوه قرعه کشی و تشخیص اولویت ها را در جرانه وقت با اطلاع همگان رسانید. بنابراین با توجه به امکانات امور حج و زیارت که از هر جهت بررسی و مورد سنجش قرار گرفته و با عنایت باینکه تعداد هر اولویت برای سازمان معلوم است در سال جاری تعداد اولویت هائی را که می توانست مشرف شوند اعلام می نماید و در این مقطع زائران گرامی هیچگونه کاری نداشته و تنها بایستی منتظر اعلام سازمان باشند.

۲- مدیران و خدومه کاروان

امور حج و زیارت در حال حاضر زائران بیت الله الحرام را توسط کاروان های حج به مکه معظمه اعزام می دارد به این جهت اقدامات لازمه را درباره رسیدگی بصلاحت و تعیین و انتخاب مدیران کاروان واجد شرایط انجام واسامی آنانرا بموقع اعلام می نماید.

- هر یک از کاروانهای حج معمولاً ۱۰۰ یا ۱۲۰ یا ۱۵۰ نفر زائر دارد که این ظرفیت پذیرش همزمان با اعلام اسامی مدیران کاروان مشخص و با اطلاع مدیر کاروان می رسد.

- در کاروانهای ۱۰۰ نفره، ۹ نفر خدومه بشرح زیر انجام وظیفه مینمایند:

مدیر و معاون کاروان - آشپز - کمک آشپز و آبدار و کمک آبدار و دستیار زن و ۳ نفر مأمور پذیرائی و در کاروانهای ۱۲۰ و ۱۵۰ نفره به ترتیب ۱ و ۲ نفر مأمور

توجه داشته باشید که سفر حج یک سفر کسب نیست سفر تحصیل دنیا نیست سفر الی الله است.

امام خمینی (۵۸/۷/۸)

مانعی نداشته باشد ضمن تکمیل دفتر چه بهداشت و درمان، مجوز تشریف آنان از نظر پزشکی صادر و دفتر چه مذکور به آنان داده می شود (این دفتر چه یکی از مدارکی است که زائران بایستی بهنگام مراجعه بمديران کاروان وثبت نام در کاروان مورد نظر ارائه نمایند) سپس کار رسیدگی به امور پزشکی و ارائه خدمات درمانی و بهداشتی به زائران از لحظه ورود به فرودگاه جده تا مراجعت به ایران بعهده هیئت پزشکی حج که پرسنل خدماتی و تخصصی آن حدود ۸۰۰ نفر میباشد، گذاشته شده و امور حج و زیارت نسبت به تأمین بودجه کافی برای اعزام نیروهای پزشکی - خرید اقلام دارویی و وسایل نقلیه و آمبولانس مورد نیاز و سایر لوازم و ابزار کار هیئت پزشکی در جهت تأمین رفاه زائران بیت الله الحرام اقدام می نماید و بمنظور پذیرش بیماران و معاینه و معالجه آنان در هر یک از شهرهای مکه مکرمه و مدینه منوره و منی و عرفات اقدام به تأسیس و تشکیل بیمارستان مجهز با تعداد تخت های مورد نیاز می شود و در نقاط مختلف شهرهای یاد شده نیز بین ۸ تا ۱۶ درمانگاه ایجاد می گردد که بطور شبانه روزی فعالیت دارند.

بیمارستانهای مذکور مجهز به وسایل و تجهیزات پزشکی بوده و دارای بخش های تخصصی میباشند و درمانگاه ها نیز به وسایل اورژانس مجهزند، علاوه بر آن، گروه های بهداشت در زمینه کنترل مواد غذایی و پیشگیری بیماریها و گروه های بهداشت محیط با بازدیدهای مکرر از کاروانها، خدمات لازمه بهداشتی و آموزش بهداشت را در عربستان ارائه می نمایند و زائران محترم در صورتی که بیمار شوند می توانند بمرکز درمانی یاد شده مراجعه و معاینه و معالجه شوند و در این زمینه می توانند از مدیر یا ناظر یا روحانی کاروان کمک گرفته و نشانی درمانگاه ها و بیمارستانها را سوال کنند.

۸ - برای رسیدگی به امور گمشدگان و پیدا کردن افرادی که محل اسکان کاروان خود را گم می کنند و رساندن آنها به کاروانهاشان گروه امداد تشکیل و امدادگران در شهرهای جده (فرودگاه) و مکه مکرمه و مدینه منوره و همچنین در منی و عرفات مستقر می شوند فعالیت گروه امداد در عربستان شبانه روزی بوده و امدادگران یادداشتن وسایل نقلیه، به مجرد مراجعه گمشدگان و یا یافتن گمشده فوراً او را به دفتر امداد راهنمایی و سپس به کاروان مربوطه می رسانند و در این مورد لازم است به محض اینکه زائران محترم در هر یک از شهرها گم می شوند، فوراً به امدادگران سیار در اطراف حرم و یا سایر برادران زائر مراجعه نمایند تا به ستاد امداد هدایت شوند.

۹ - کلیه زائران بیت الله الحرام علاوه بر بیمه هواپیمایی بر طبق قراردادی که امور حج و زیارت با شرکت سهامی بیمه ایران منعقد می نماید از لحظه ورود به فرودگاه جده تا سوار شدن به هواپیما برای مراجعت به ایران بیمه عمر و حوادث و درمان می شوند و در صورتی که برای آنان حادثه ای پیش آید بستگان آنها می توانند در پایان مراسم حج در ایران به امور حج و زیارت مراجعه و برای دریافت غرامت و خسارت خود اقدام نمایند.

۱۰ - برای تنظیم و تعیین نوبت پروازهای کاروان های حج در ایران

پذیرائی به تعداد خدمه اضافه می شود. همچنین مدیران کاروان اجازه دارند بر اساس ضوابطی از خدمت خدمه محلی استفاده نمایند.

- دستورالعمل ها و شرح وظایف مدیر و معاون و سایر خدمه کاروان تهیه و به آنان ابلاغ می شود و نامبرندگان موظف بر رعایت ضوابط و مقررات سازمان می باشند.

۳ - بمنظور نظارت مستقیم و مستمر بر عملکرد کاروانهای حج و مسئولین آن و توجه زائران نسبت به برنامه های تعیین شده و نظارت بر امور مالی و مصرف اعتبارات کاروان و غیره با هر یک از کاروانهای حج یک نفر ناظر اعزام میشود و ناظر موظف است با کاروان به عربستان عزیمت و مراجعت نماید و گزارش های خود را از وضع کاروان بموقع تنظیم و تسلیم نماید.

۴ - بمنظور ارشاد و آموزش زائران و پاسخگویی به سوالات شرعی و مسائل و احکام و مناسک و تشریح مسائل شرعی و مناسک حج و آداب زیارات و ارائه نظرات و توصیه های ضروری که در این سفر الهی مورد لزوم است برای هر یک از کاروان های ۱۰۰ و ۱۲۰ نفره یک نفر روحانی و برای ۱۵۰ نفره دو نفر روحانی انتخاب و اعزام می شود. و روحانیون بایستی برنامه های آموزشی و ارشادی خود را با تشکیل جلسات در ایران آغاز و تا عزیمت زائران به عربستان و مراجعت به ایران مستمراً اجرا و پیگیری نمایند.

۵ - امور حج و زیارت از سال ۱۳۶۱ تا کنون تهیه و تأمین اکثر مواد غذایی و مصرفی کاروانها را رأساً بعهده گرفته و در اجرای این برنامه به تشکیل ستاد و تدارکات مواد غذایی اقدام نموده است. ستاد مذکور با انجام برنامه ریزی ها و پیش بینی های لازم نسبت به عقد قرارداد و خریدهای خود از داخل و خارج اقدام مینماید و بر طبق برنامه سهم بندی و توزیع مینماید که با انجام این کار علاوه بر اینکه کالاها بطور یکجا خریداری و در مصرف هزینه های ارزی و غیر آن صرفه جویی می شود سبب بکنواختی برنامه غذایی کاروانها می گردد.

۶ - در گذشته اجاره منازل در مکه مکرمه و مدینه منوره توسط مدیران کاروان انجام میگردد و چون بین مدیران در این زمینه رقابتی وجود داشت طبیعتاً سطح مال الاجاره ها از طرف مالکین افزایش می یافت و منازل استیجاری نیز از نظر داشتن تجهیزات ضروری بعضاً تفاوت های فاحشی داشتند، باین جهت در سالهای اخیر سازمان رأساً اجاره مسکن را در عربستان بعهده گرفته و در اجرای این امر همه ساله با تنظیم برنامه و دستورالعمل خاص گروه های اجاره منازل را اعزام می دارد. و گروه های یاد شده پس از تکمیل خانه ها تحت سرپرستی و نظارت مستقیم سازمان به تقسیم و تعیین منزل هر یک از کاروانها بر اساس قرعه اقدام مینماید.

۷ - بمنظور معاینه زائران خانه خدا در ایران و ارائه خدمات درمانی و بهداشتی به آنان در عربستان هیئت پزشکی حج با همکاری وزارت بهداشت و درمان و آموزش پزشکی تشکیل می شود. ابتدا زائران سراسر کشور در یک برنامه خاص که بموقع از طرف امور حج و زیارت اعلام می شود به درمانگاهها و مراکز درمانی کشور مراجعه و معاینه می شوند و در صورتیکه از نظر پزشکی عزیمت آنان

شما با رجم، با خدای خود عهد کنید تا شیاطین انس و برقدرتها را از کشورهای اسلامی عزیز برانید.

امام خمینی

حج در عربستان نسبت به حل و فصل آن اقدام کنند و با مطالعه و سنجش ضوابط و معیارهای مورد عمل و با توجه به امکانات موجود از برادران مسؤل در کاروان توضیحات کافی را بخواهند و اطمینان داشته باشند که اولین و مهمترین وظیفه ای که بعهده مأمورین اعزامی سازمان اعم از: روحانی، ناظر، مدیر و خدمه کاروان و اعضای ستادهای حج محول است خدمت و خدمتگزاری به مهمانان عداست و این برادران به انجام این وظیفه سخت پایدار و پابندند و این نکته را هم شما ای برادر و خواهر زائر در طول راه همیشه متذکر آن باشید که مقصود نهائی از تحمل رنج ها و مشقت ها چیست؟ اگر سخنان گهربار ششمین پیشوای شیعیان جهان حضرت امام جعفرین محمد الصادق علیه السلام را مدنظر دارید که می فرمود:

«پاداش یک حج میسرور چیزی غیر از بهشت نیست، حج، گناهان گذشته را نابود می سازد، بکسیکه اعمال حج را انجام داده است گفته می شود گناهانت آمرزیده شده عملت را از سر بگیر، بعضی از گناهان فقط در موقف عرفه آمرزیده می شود» تحقیقاً بایستی در رفتار و اعمال و گفتار خود مواظبت بیشتری بنمائید و در تاملات و سختی های سفر با گذشت، به مسائل برخورد کنید تا مشکلات و نارسائیهای جزئی شما را از هدف اصلی دور نسازد، عمر این سفر هم کوتاه است در بازگشت به وطن اسلامی خدای ناخواسته پشیمانی حاصل از رفتارهای ناشایسته و درگیریهای جزئی گذرا جایگزین سرور و شادی ناشی از انجام اعمال و مناسک صحیح و حجتی مقبول و سعی مشکور نگردد که دیگر بار چنین توفیقی کمتر نصیب می شود و چه بهتر که به مصداق بیت زیر:

در بسا بسان گریشوق کعبه خواهی زد قدم
سیرتزش ها گر کند خار مغیلان غم مخور
به توان تحمل خود بیفزاید و درس شکیبائی را هم که از جمله مواد این
برنامه عظیم الهی است بیاموزید انشاء الله...

توصیه های ضروری بهنگام عزیمت زائران

زائران محترم لازم است تماس هائی با مدیر کاروان خود بگیرند تا به موارد ذیل آگاه بشوند:

۱- ساعت و تاریخ پرواز.

۲- وسائل شخصی و لوازم ضروری که لازم است به همراه داشته باشند.

۳- محل تجمعی که قبل از رفتن به فرودگاه باید در آنجا جمع بشوند.

در این هنگام لازم است ساعتی که به آنان ابلاغ می شود دقیقاً رعایت

و عربستان و اداره امور حج بیت الله الحرام و کاروانهای حج در شهرهای جدّه - مدینه منوره و مکه مکرمه و عرفات و منی از قبیل ارائه خدمات اداری و مالی و تأمین وسیله نقلیه برای حمل و نقل آنان در بین شهرهای جدّه - مدینه - مکه و منی و عرفات، رسیدگی به امور کاروانها و نظارت بر فعالیت آنها و رفع مشکلات و بطور کلی برای انجام کلیه امور مربوط به وظایف سازمان در عربستان، ستادهای حج در فرودگاه جدّه، مدینه منوره، مکه مکرمه، حمل و نقل و بازگشت حجج در فرودگاه های ایران تشکیل می شود ستادهای یاد شده که قبل از عزیمت زائران در محل مأموریت خود مستقر می شوند بطور شبانه روزی آماده ارائه خدمات لازم به زائران و کاروانها بوده و وظایف محوله را بر اساس ضوابط و شرح وظایف انجام می دهند بنحویکه کلیه وظایف و اختیاراتی که مسؤلین سازمان در ایران دارند در ستادهای حج ایران در عربستان متمرکز گردیده و از طرف سرپرست سازمان به رؤسای ستادها در ایام برگزاری مراسم حج تفویض اختیار می شود و همزمان با آغاز اولین پرواز مراجعت حجج بیت الله الحرام به ایران ستاد حج در بازگشت حجج در فرودگاه تهران و فرودگاههای شیراز - مشهد - اصفهان - تبریز و امور حج و زیارت مستقر و آماده پاسخگویی به مراجعین می باشند.

لازم به یادآوری است در سازمان و تشکیلات ستادها، واحدها و پرسنل ضروری از قبیل بازرسی - رسیدگی به شکایات - ایمنی - حراست - امداد - مأمورین پست - روابط عمومی - رفاه و امور پزشکی و غیره پیش بینی شده و علاوه بر انجام وظایف عادی و معمولی خود آماده پذیرش مراجعین و رسیدگی به مسائل و مشکلات کاروانها و زائران محترم می باشند.

بنابراین سازمان در حد توان و امکانات خود با پیش بینی ها و اتخاذ تدابیر لازم و تهیه و تنظیم و اجرای برنامه ها همواره وظیفه خود می داند که خدمتگزار زائران باشد و در انجام این وظیفه بزرگ که همیشه و همه کس را توفیق جزئی خلفتی نصیب نمی گردد با تأسی از سیدالاجدین علی بن الحسین علیه السلام مفتخر و عملاً تلاش می نماید که تمام جوانب امور مربوط به برگزاری مراسم حج را از قبل، پیش بینی و در جهت رفاه و ایجاد تسهیلات برای مهمانان خانم خدا اقدام نماید و این برنامه ها را از بدو امر دقیقاً تعیین و در مقاطع مشخص شده اجرا نماید. بدیهی است با توجه به اینکه اعزام بیش از یکصد و پنجاه هزار زائر و خدمه در مدتی محدود (۲۲ الی ۲۴ روز) و بنحوی که طول مسافت از ۳۰ الی ۳۱ روز تجاوز نماید کار آسانی نیست و ایجاد کوچکترین خللی در برنامه های اجرایی (خواه بعلمت موانع و مشکلات ایجاد شده از سوی دولت عربستان و خواه محدودیت های اضطراری داخلی) ممکن است برگزاری مراسم را در مواردی دچار نقص و اختلال جزئی نماید، لذا خدمتگزاران سازمان ضمن تلاش و کوشش مستمر در حل معضلات و مشکلات از خواهران و برادران زائر تقاضای همکاری و همیاری نموده و درخواست دارند در مواردی که در طول سفر با این قبیل نارسائیهای جزئی احتمالی برخورد می نمایند با صبر و حوصله از طریق مراجعه به روحانیون و مدیران کاروان و ناظرین و احیاناً مسؤلین ستادهای

کعبه و مشاعر را محل قیام و شورش جنبه توحید و موحدین عالم در برابر جنبه شرک و کفر قرار دهیم.

آیه الله العظمی منتظری

از شأن يك مسلمان مخصوصاً زائر بیت الله الحرام میباشد ضمناً توجه داشته باشید که بردن هرگونه ابزار برنده نظیر چاقو- قیچی - کارد- تیغ و غیره بداخل هواپیما ممنوع است و رعایت تذکرات و توصیه های برادران مسئول هواپیمائی الزامی است و در صورتیکه بردن این قبیل ابزار ضرورت دارد بایستی در داخل چمدان گذاشته و بقسمت بار هواپیمائی تحویل گردد.

۷ - در طول مدت پرواز، کارت خود را بسینه الصاق فرمائید. به توصیه های مهمانداران هواپیما توجه نموده و از رفت و آمدهای بی مورد در داخل هواپیما پرهیز کنید و در نظافت و حفظ هواپیما اهتمام نموده و در حراست این ثروت ملی بکوشید و نحوه استفاده از دستشویی ها و توالت هواپیما را اگر نمیدانید سؤال کنید و چه بهتر که قبلاً خود را نظیر نمائید تا نیازی مگر در موارد اضطراری نداشته باشید.

۸ - در هواپیما به تعداد مسافران جای لازم پیش بینی و رزرو می شود. در سوار شدن عجله نموده و مزاحم دیگران نشوید و کسانی را که بکمک شما نیازمندند باری دهید.

۹ - بهنگام فرود هواپیما در فرودگاه جده تا زمانی که از طرف مهمانداران به شما اجازه داده نشده از روی صندلیهای خود بلند نشوید و در راهروها براه نرفتید؛ این کار علاوه بر اینکه موجب ازدحام و ناراحتی خودتان می شود، در مواردی مأمورین سعودی را به تردید و امیدارد و موجب معطلی چند ساعته می شود که بدها تاً روی پروازهای بعدی نیز تأثیر گذاشته و موجب اختلال پرواز می گردد. بنابراین زمانی که این اجازه به شما داده شد هواپیما را با آرامی ترك نموده و بطور منظم و به ترتیب نزدیکی به درب خروج، از هواپیما خارج شوید و سپس در سالن ترانزیت فرودگاه جده مستقر شوید تا مأمورین سعودی گذرنامه ها را کنترل و اجازه خروج به سالن گمرک فرودگاه بدهند. لازم به توضیح است که رعایت نظم و انضباط در این سالن کمک موثری به تسهیل امور و جلوگیری از معطلی شما خواهد نمود و لازم است گذرنامه های خود را آماده نموده به توصیه مسئولین کاروان خود عمل نمائید صاحبان گذرنامه بکنفره در يك صف و کسانی که با همراه مشرف شده اند در صف دیگر قرار گرفته و به نوبت از مقابل گیشه کنترل گذرنامه خارج شوید و چون احتمال دارد که زائران چند کاروان در سالن ترانزیت باشند سعی نمائید با کاروان خود تشریفات مذکور را انجام دهید.

۱۰ - پس از کنترل گذرنامه و مهور شدن گذرنامه به مهر ورودی فرودگاه، به سالن گمرک هدایت می شوید و پس از بازرسی بدنی و بازدید بازرسی محوطه باز فرودگاه می روید، تعدادی از خدمه کاروان شما که قبلاً با پیش پرواز اعزام شده اند و تاریخ ورود شما را میداند، در این محوطه با در دست داشتن بلندگو و ذکر شماره کاروان و نام مدیر کاروان از شما میخواهند که بطرف آنها بروید تا در محلی که در محوطه باز فرودگاه برایتان انتخاب کرده اند ساعتی را به استراحت بگذرانید و در اینجا لازمست که بررسی نمائید

کنند و از جدائی و تفرقه بیرهیزند و همیشه بطور جمعی و با گروه باشند مراسم خدا حافظی را در منزل انجام دهند و در فرودگاه با توجه به ازدحام جمعیت و اینکه در ۲۴ ساعت چندین پرواز انجام می شود بایستی از کاروان خود جدا نشوند و شماره پرواز و تاریخ و ساعت حرکت خود را دقیقاً بخاطر بسپارند. مدیر کاروان در صورتی که مدینه قبل و یا مدینه بعد باشند اطلاعات کافی را جهت آمادگی قبلی به آنان خواهد داد. بنابراین به شما زائران محترم توصیه می شود که در ایران از ساعت ورود به فرودگاه تهران و یا یکی از ایستگاههای پرواز و تا لحظه خروج از سالن فرودگاه جده به نکات زیر توجه داشته باشید و برای تسهیل امور خود و سایر همسفران آن ها را رعایت فرمائید.

۱ - مدیر و ناظر و روحانی کاروان را دقیقاً بشناسید و نام آنانرا بذهن خود بسپارید و شماره کاروان و شماره پرواز را یادداشت نمائید. اگر گذرنامه را در اختیار شما گذاشته اند مشخصات آن را دقیقاً تطبیق دهید و مطمئن شوید که مهر و امضای آن کامل و بدون نقص است.

۲ - روی چمدان وساک خود مشخصات کامل خود و نام مدیر و شماره کاروان را بنویسید و حتی المقدور چمدانهائی تهیه نمائید که بدون آستر باشد و وسایل مورد نیاز و ضروری خود را در داخل چمدان گذاشته و به مدیر کاروان تحویل دهید تا بموقع به فرودگاه تحویل شود.

بدیهی است خواهان و برادران زائر توجه دارند که قرار دادن هرگونه اسکناس - ارز (پول خارجی) - طلا و جواهر - انگشتر عقیق و فیروزه و غیره - تسبیح شامقصد - گلیم - قالیچه - جاجیم و سایر صنایع دستی و مواد غذایی و مصرفی نظیر زعفران و حنا و غیره و همچنین مدارک مورد لزوم نظیر شناسنامه - چکهای ارزی - دسته چک - گذرنامه - سفته و غیره در داخل چمدان صحیح نبوده و در فرودگاه ها علاوه بر ممانعت مشکلات فراوانی را برای شما به همراه خواهد داشت.

۳ - بلبط هواپیما و کارت سوار شدن در محل تجمع کاروان و یا در محوطه فرودگاه توسط مدیر کاروان به شما داده خواهد شد، در حفظ و نگهداری آن دقت کافی مبذول فرمائید.

۴ - در صورتیکه بعللی خود و یا همراهان از مسافرت منصرف شده مراتب را فوراً به مسئولین ذیربط سازمان که در فرودگاه مستقر هستند اعلام دارید.

۵ - رعایت نظم و ترتیب از خصوصیات يك مسلمان راستین است بنابراین در کمال آرامش و با منانت و بدون عجله و شتابزدگی در صف های منظم بایستید و دستورات مأمورین جمهوری اسلامی ایران را لازم الاجرا بدانید و در صورتیکه احیاناً مأموری بر اثر کار زیاد و خستگی فراوان با کم حوصلگی برخورد مینماید با رفتار خوب خود او را شاد نمائید.

۶ - در محوطه فرودگاه از شما بازرسی بدنی بعمل می آید و بار شما توسط مأمورین گمرک بازدید می شود بنابراین هرگز در این فکر نباشید که دور از چشم مأمور مرتکب اقدامی بشوید که این عمل دور

شما باید رحمانی بشوید تا رحمتان رجم جنود رحمان به شیطان باشد.

امام خمینی (۵۸/۷/۸)

شوید در اینجا ممکنست تفاوت‌های جزئی در اتافها وجود داشته باشد ولی بایستی توجه داشته باشید که همه منازل و همه اتافها یکسان نیستند و سازمان حتی المقدور سعی نموده منازل مناسبی را که در مجموع قابل قبول باشد و بهترین بوده‌اند اجاره نماید. پس از استقرار در محل سکونت خود آدرس دقیق منزل را دقیقاً بخاطر بسپارید و در پشت کارت شناسائی نیز توجه داشته باشید که آدرس منزل خود در مکه مکرمه و مدینه منوره نوشته شده باشد. از مدیر یا ناظر و یا روحانی و یا دیگر کسانی که اطلاع دارند آدرس درمانگاه‌ها و بیمارستان هیئت پزشکی و محل استقرار بعثه و ستاد حج و گروه امداد را سؤال نموده و یادداشت کنید که در موارد اضطراری، مراجعه شما سهولت انجام گیرد.

۱۴ - اگر گم شده‌اید و یا زائر گمشده‌ای را دیدید حتماً بواجب امداد مراجعه نمائید و در هنگام وقوع حوادث از قبیل تصادفات رانندگی و غیره فوراً شماره ماشین را یادداشت و گواهینامه راننده را اخذ و ماشین را با گرفتن سویچ متوقف نمائید تا پلیس مراجعه و تعیین تکلیف نماید و سعی نمائید در این قبیل موارد دیگر برادران و خواهران زائر خود را کمک نموده و آنها را تنها نگذارید.

۱۵ - به زائران پیر و سالخورده کمک و آانرا در حل مسائشان باری نمائید.
۱۶ - بهنگام وقوع حادثه و یا ایجاد ناراحتی با اتکال و استعانت از خدای تعالی خونسردی خود را حفظ و همیشه بدنیاال چاره رفع مشکل برآید.

۱۷ - پس از توقف چند روزه (حد اقل ۱۰ روز) در مدینه منوره و زیارت مرقه مطهر حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم و آئمه بقع علیهم السلام و سایر اعاکین و مشاهد مقدسه و متبرکه (شهدای احد و مساجد مبعه) که انشاء الله مورد قبول قرار گیرد، شما اعلام خواهد گردید که آماده عزیمت به مکه مکرمه شوید بنابراین لازم است وسایل و لوازم خود را جمع آوری و در اتوبوس هائی که جلو منزل شما آماده شده‌اند قرار دهید و چون زائر مدینه قبل هستید و از مدینه بطرف مکه عزیمت می نمائید و بایستی در میقات مسجد شجره که در ۱۲ کیلومتری راه مدینه قرار دارد محرم شوید، لذا لازمست وسایل احرام را در ساک کوچک دستی گذاشته و در اتوبوس با خود همراه داشته باشید تا در هنگام پیاده شدن نیازی به گرفتن و باز کردن چمدان نداشته باشید و توجه کنید که فرصتی هم در اینمورد ندارید زیرا توقف شما برای محرم شدن خیلی کوتاه است و جمعیت انبوه و ازدحام، مانع هر اقدامی می شود. بهنگام محرم شدن و تبت کردن و گھنن تلبیه حتماً از روحانی کاروان خود کمک بگیرید تا نقصی در اعمال شما پدید نیاید.

۱۸ - مسافت بین راه مدینه منوره به مکه مکرمه در ۶ الی ۷ ساعت طی میشود، در این ساعات شما محرم هستید حتماً از طرف روحانی درباره واجبات

ساک و چمدان شما از گمرک خارج شده باشد و حتی المقدور سعی نمائید بدون اطلاع مسئولین کاروان، این محل را ترك ننمائید و اگر اضطراراً مواردی پیش آید که بخواهید محل مذکور را ترك کنید موقعیت و نشانی ها را بخاطر بسپارید تا هنگام مراجعت راه خود را گم نکرده و از کاروان جدا نیفتید. و در صورتی که علی رغم دقت هائی که بعمل می آورید در محوطه فرود گاه راه خود را گم کرده و نتوانید کاروان خود را بیابید فوراً به واحد امداد سازمان مستقر در فرود گاه و یا دفتر ستاد حج ایران در فرود گاه جده که مزین به پرچم ایران می باشد و یا پلیس مراجعه نمائید تا با ارائه کارت شناسائی و توضیحاتی که میدهید محل استقرار کاروان شما را معلوم نمایند.

۱۱ - زائران پس از توقف ۲ الی ۳ ساعت، با اتوبوس بطرف مدینه منوره (در مورد زائران مدینه قبل) و یا مکه (در مورد زائران مدینه بعد) اعزام می شوند. بنابراین زمانیکه از طرف مسئولین کاروان اعلام می شود که به محوطه پارکینگ که مجاور محل استقرار شماست، برای سوار شدن حاضر شوید فوراً با سایر افراد کاروان بطرف پارکینگ حرکت نمائید و وقت خود و دیگران را بیهوده تلف نکنید زیرا دقایقی که شما تأخیر می کنید کاروان دیرتر عزیمت می نماید و در اعزام زائران سایر گروه‌ها نیز تأخیر حاصل می شود و احتمالاً ممکن است بی توجهی شما سبب بازماندن از اتوبوس و کاروان گردد که مشکلات زیادی را برای شما بدنیاال خواهد داشت بهنگام سوار شدن به اتوبوس نیز از بار خود مطمئن شوید که در اتوبوس جای داده شود.

۱۲ - اگر کاروان مدینه بعد هستید چون از طریق جحفه مستقیماً مکه مکرمه مشرف می شوید و بایستی از این میقات محرم گردید، وسایل احرام خود را در یک ساک کوچک دستی که در داخل اتوبوس همراه شماست قرار دهید تا هنگام پیاده شدن نیازی به بالا رفتن از ماشین و در آوردن چمدان و غیره نباشد و بتوانید بلافاصله لباس احرام خود را پوشیده و آماده تبت گردید و لباس های معمولی خود را در ساک باد شده قرار دهید.

پس از آمادگی برای احرام بستن با سایر افراد کاروان به مسائل و احکامی که از طرف روحانی کاروان بازگویی شود، توجه کافی مبذول دارید و اگر تردیدی برای شما پیش آمده باشد از روحانی سؤال کنید و در پرسش مسائل و احکام و مناسک اصرار داشته باشید. لباس احرام را صحیح بپوشید و از بیرون آوردن کلبه لباس های خود مطمئن شوید و تبت و تلبیه را حتی المقدور با حضور و نظارت روحانی انجام دهید و سپس به محض اعلام مسئولین کاروان در اتوبوس های خود قرار گرفته و لبیک گویان عازم مکه مکرمه شوید تا زمانیکه به شما اعلام شود که به حد حرم رسیده‌اید و دیگر لبیک نگوئید.

۱۳ - اگر زائر مدینه قبل هستید از فرود گاه جده مستقیماً به مدینه منوره که طول راه بین ۵ الی ۶ ساعت می باشد، اعزام خواهید شد و نیازی نیست که در این مسیر وسایل احرام خود را با خود حمل نمائید ولی بمحض رسیدن به مدینه منوره و توقف در مقابل منزل مسکونی که قبلاً برای شما آماده شده است وسایل و لوازم خود را تحویل گرفته و یا خود به اتاق تعیین شده حمل نموده و مستقر

مناسبتین جائی که در آن شعار مرگ بر آمریکا و مرگ بر اسرائیل به جهانیان اعلام شود مراسم حج است.

آیه الله العظمی منتظری

یاد نکنند و از جلو نماز گزاران عبور و مرور ننمایند.

۲۴ - از پول و چک و سایر اشیایی که به همراه دارید مواظبت نموده و در این زمینه با مسئولین کاروان مشورت کنید و حتی المقدور وجوه خود را با خود حمل ننمایند.

۲۵ - پاکت ناپلونی همیشه همراه داشته باشید تا کفش خود را در موارد ضروری در آن جای دهید.

۲۶ - رعایت کامل نکات بهداشتی در همه حال و بخصوص در این سفر مورد تأکید است و این امر وظیفه هر مسلمان بوده و نشانه ایمان اوست.

۲۷ - در مسجد النبی از انداختن پول در ضریح جداً خودداری نمایند و از هجوم آوردن بطرف ضریح و بوسیدن آن خودداری نمایند زیرا اصرار در این مورد اهانت و خشونت پلیس آمر بمعروف و ناهی از منکر را که در حرم مستقر میباشند بدنیال خواهد داشت.

۲۸ - زائران عزیز توجه دارند که برخورد آنان و نحوه ظاهر شدن در انظار عمومی آنها هم در محیطی خارج از کشور خودشان که هزاران نفر از مسلمانان با زبان و فرهنگ و ملیت متفاوت شرکت دارند معرف شخصیت آنهاست خصوصاً اینکه بایستی توجه داشته باشند که به عنوان پیام آور انقلاب شکوهمند اسلامی ایران در این کنفرانس عظیم جهانی شرکت می نمایند و بایستی از هر جهت در رفتار و گفتار و نحوه برخورد و پوشیدن لباس الگو واسوه سایرین باشند و از نزاع و جدال جداً بپرهیزند.

۲۹ - با عنایت به وضعیت خاص کشورمان که در حال جنگ با دشمنان انقلاب اسلامی و اسلام هستیم حتی المقدور از خرید در بازارهای مکه و مدینه بپرهیزند که انشاء الله جزو آن حجاجی نباشند که حضرت امام مدظله در این باره می فرمایند:

«... کشیری از حجاج بیت الله الحرام که برای فریضه حج

می روند و باید در آن مکان مقدس از توطئه بیگانگان به فریاد یا للمسلمین برخیزند، غافلانه در بازارها به جستجوی کالای امریکائی،

اروپائی و ژاپنی پرمه می زنند و دل صاحب شریعت را با این عمل که با حیثیت حج و حجاج بازی می کنند، بدر می آورند...» (۶۴/۵/۱۰)

۳۰ - شرکت در راهپیمائی های وحدت مسلمین در مدینه و برائت از مشرکین در مکه و مراسم دعای کمال در مدینه منوره باعث سربلندی و افتخار مسلمانان است یقیناً زائران گرمی این فرصت را از دست نخواهند داد.

امور حج و زیارت امیدوار است که زائران محترم با یادآوری این توصیه ها و همچنین توجه به سایر مواردی که از سوی مسئولین هیئت پزشکی و روحانیون و مسئولین کاروان اعلام و ارائه میشود اعمال افتخارآمیز این فریضه مقدس الهی را با نهایت سرور و شادی و در کمال راحتی و بدور از هر گونه مشقت و دشواری بی پایان رسانیده و بوطن اسلامی خود مراجعت فرمایند انشاء الله.

احرام و چیزهایی که بر محرم حرام است توضیحات کافی داده شده اگر نتوانسته اید در این مورد بهره کافی ببرید از روحانی کاروان خود بخواهید که مسائل را تشریح نماید و توصیه ما به حجاج محترم این است که به فرمایشات حضرت امام مدظله در این باره توجه کافی نموده و عمل بنمایند که می فرمایند: «... مردم هم موظفند که بروند پیش آقایان و در این درسه

شرکت بکنند و مسائل حج را یاد بگیرند که بعدها وقتی آمدند، گرفتار نشوند که من طوافم چه جور بود، آبادرست است یا نه؟...» (۶۱/۵/۳۱)

۱۹ - پس از رسیدن به مکه مکرمه بطرف منزل مسکونی که از قبل تعیین گردیده هدایت میشوید اتانیه و بار خود را جمع آوری و در اتاقی که برای شما در نظر گرفته شده مستقر شوید. لازم به توضیح است که بعضی از کاروان ها به مجرد رسیدن به مکه مکرمه زائران خود را برای انجام دادن سایر اعمال عمره تمتع به مسجد الحرام میبرند و برخی پس از استراحتی کوتاه اعمال را انجام می دهند که در هر حال سعی نمایند با کاروان اعمال خود را انجام دهید و پس از اعمال هم باتفاق سایر زائران به محل سکونت خود عزیمت نمایند و از کاروان جدا نشوید چگونگی برگزاری اعمال خود را برای دوستان زائر خود بیان نمایند.

۲۰ - پس از انجام دادن اعمال مکه، از روز هشتم ذیحجه، محرم شده و به صحرائ عرفات و مشعر و منی حرکت می نمایند. نکاتی که در این قسمت از

اعمال ذکر آن ضروری بنظر می رسد این است که امکانات «عرفات» و «مشعر» و «منی» همانند شهرهای «مکه مکرمه» و «مدینه منوره» نیست

و معمولاً غذاهای ساده و حاضری در این ایام توزیع میشود. در این سالها آفتاب و گرمای طاقت فرما آنها هم در زیر چادرها و در بین راهی که تا جمرات و قربانگاه

فاصله است عده ای را دچار گرمزدگی و بیماری مینماید و کوچکترین مسامحه و غفلت عواقب سونی را بدنیال دارد و زائران محترم حتی المقدور بایستی از

چادرها خارج نشوند و بهنگامی که قصد رمی جمرات و رفتن به مسلخ را دارند با کاروان و بطور گروهی حرکت نمایند زیرا گم شدن در منی و پیدا نکردن راه

چادرها در محلی که همه جای آن پوشیده از چادر است کار آسانی نیست و گرما و تابش شدید آفتاب نیز مزید بر علت بوده و ممکن است خطراتی را به همراه

داشته باشد. ۲۱ - توصیه می شود که برادران و خواهران زائر در طول سفر همواره خود را به رعایت شئون اجتماعی و اخلاقی ملزم بدانند. در حرمین شریفین و سایر اماکن مقدسه و منبرک و بازار با سایر برادران و خواهران زائر خواه زائران ایرانی و یا زائرین سایر کشورها برخورد اسلامی داشته باشند.

۲۲ - در هنگام برگزاری نماز جماعت اگر در خیابان و بازار هستید در جهت مخالف مسجد حرکت ننموده و خرید نکنید. و در نماز جماعت شرکت بکنید که احکام آن در متناهی حضرت امام آمده است.

۲۳ - هنگامی که صفوف نماز گزاران تشکیل می شود، سکوت کامل را مراعات نمایند و در حرمین شریفین یکدیگر را با صدای بلند